

ТЕМАТИЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ ПРЕДСТАВНИЦТВА УВКБ ООН В УКРАЇНІ СЕКСУАЛЬНЕ ТА ҐЕНДЕРНЕ НАСИЛЬСТВО

БЕРЕЗЕНЬ 2016 Р.

ОГЛЯД

Колапс верховенства права у вражених конфліктом районах України, а також економічні труднощі посилили вразливість до сексуального та ґендерного насильства (СґН), зокрема до побутового насильства і торгівлі людьми. Надходять повідомлення про те, що жінки та дівчата вдаються до надання сексуальних послуг за плату, щоб забезпечити самих себе та свої родини, а також про поширення масштабів побутового насильства, сексуальних домагань і зґвалтувань жінок, які мешкають у районах, де має місце велика концентрація військових суб'єктів.

Із продовженням конфлікту та переміщення жінки дедалі більше потерпають від різноманітних порушень прав людини та зловживань цими правами як на території, контрольованій урядом, так і на території, не підконтрольній уряду. Крім того, на жінок сильно потерпають від економічних наслідків конфлікту. Жінки, які не можуть виїхати з районів бойових дій, зазнають підвищеної ризику сексуального насильства. Сексуальне та ґендерне насильство, що визнано як одна з найбільших проблем у час кризи, залишається особливо значною загрозою на територіях, які постраждали від конфлікту.

Запобігання СґН і реагування на нього інтегровано у заходи, що їх УВКБ ООН упроваджує в Україні; зокрема програми правової допомоги та індивідуальної допомоги спрямовані на те, щоб допомагати жертвам СґН і тим, хто зазнає небезпеки СґН. УВКБ ООН також підтримує ініціативи на рівні громад, зокрема допомагаючи жіночим центрам надавати безпечний прихисток постраждалим від СґН. Крім того, УВКБ ООН працює з відповідними урядовими відомствами над розбудовою спроможності та наданням технічної підтримки з питань, пов'язаних із СґН та просування ґендерної рівності.

Заходами УВКБ ООН із запобігання СґН та реагування на таке насильство направлені на внутрішньо переміщених осіб (ВПО), осіб, яким загрожує переміщення, які мешкають у районах уздовж лінії зіткнення, та біженців охоплені. Посилена увага приділяється групам з особливими потребами, зокрема літнім людям, особам з інвалідністю та самотнім батькам. У цьому інформаційному бюлетені подано огляд заходів стосовно СґН, здійснених УВКБ ООН. Навіть при тому, що цей матеріал стосується здебільшого жінок і дівчат, важливо підкреслити, що чоловіки та хлопці також стають жертвами СґН.

ОСНОВНІ ПИТАННЯ І ПРОБЛЕМИ

- Повідомляється про високі рівні насильства щодо жінок із боку як учасників бойових дій, які повернулися додому, так і з боку чоловіків-некомбатантів, які після переміщення опинилися без діла, а також про домагання, залякування і насильство щодо самих цих чоловіків.
- У 2015 р. на національну безкоштовну «гарячу лінію» з питань запобігання побутового насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, роботу якої забезпечує НУО «Ла Страда Україна», надійшло 9 135 дзвінків, з яких 54,4 відсотка стосувалося побутового насильства; 39,1 відсотка – різних питань; 1,1 відсотка – гендерної дискримінації; 5,4 відсотка – торгівлі людьми.
- Є непідтверджені документально повідомлення про зґвалтування і домагання з боку озброєних чоловіків у зоні конфлікту, скоєні як щодо жінок, так і щодо чоловіків.
- Багато факторів ризику, що стосуються насильства, є очевидними та прямо пов'язаними з постійними зусиллями ВПО щодо задоволення своїх основних життєвих потреб. НУО вказують на те, що самотні матері, які часто не в змозі забезпечити себе та своїх дітей, вимушені вдаватися до проституції як засобу виживання, результатом чого стає торгівля людьми та сексуальне насильство.
- Громадські привертають увагу до побутового насильства щодо жінок і дітей у сім'ях звільнених співробітників міліції особливого призначення та демобілізованих солдатів, а також у зв'язку з загостренням соціально-економічного становища та поширенням алкоголізму.
- Запроваджені обмеження свободи пересування на територію, неконтрольовану урядом, і з неї, а також до Криму і з нього, і ризики, пов'язані з переходом через пункти пропуску й використанням нелегальних маршрутів перетину лінії зіткнення, загрожують фізичній безпеці й наражають жінок та дівчат на сексуальне насильство. Повідомлялося про випадки, коли молодих жінок та чоловіків висаджували з автобусів при виїзді з території, неконтрольованої урядом.

ПОТОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Підтримка ВПО щодо СГН

- **Кризовий центр для сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, Київ**

Довідка. Центр надає тимчасовий притулок і ряд послуг, зокрема психологічну та правову допомогу, переважно жінкам, які опинилися у складних обставинах, зокрема жертвам побутового насильства та інших насильницьких форм СГН із числа як місцевих мешканок, так і жінок-ВПО. Жінки можуть проживати у центрі протягом 90 днів, залежно від їхнього становища, та продовжити перебування на 20-30 днів. Усі послуги надаються безкоштовно. Близько 40 відсотків осіб, які звертаються до центру за послугами, пережили СГН.

Надана допомога. УВКБ ООН обладнав центр матрацами, холодильником, комп'ютером і телевізором. Було також побудовано ігровий майданчик, тому що жінки часто проживають у центрі з дітьми.

Вплив проекту. Покращені умови для жертв СГН та інших осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, та їхніх дітей. Розширений доступ до інформації, зокрема для пошуку роботи та житла з метою отримання можливості відновити джерела свого існування після перенесеного насильства.

- **Центр матері та дитини, Чернівці, Чернівецька область**

Довідка. Центр відкрився 10 років тому з метою надання допомоги особам, які стикаються з ризиками щодо захисту, особам, які пережили насильство або опинилися у складних життєвих обставинах. Центр безкоштовно надає цілий ряд послуг, як-от: цілодобовий тимчасовий притулок із триразовим харчуванням на строк до 90 днів; професійна психологічна допомога та повний соціальний супровід осіб, які проживають у центрі, щодо сприяння у працевлаштуванні, знайденні житла, освіти тощо; юридична підтримка та інформаційна допомога. Центр може прийняти до 18 осіб віком від 18 до 35 років, проте тільки самотніх. За повідомленнями, більшість мешканців центру з часу його відкриття становлять жінки, які стали жертвами побутового насильства. З червня 2014 року 30 відсотків осіб, яким центр надав допомогу, становлять ВПО.

Надана допомога. Центру були надані товари першої необхідності для забезпечення ефективнішого надання послуг і зведення до мінімуму ризиків для здоров'я, зокрема кухонна плита, пральна машина, батарея опалення для ванної кімнати, мікрохвильова піч і стіл.

Вплив проекту. Покращені умови для жінок, зокрема жертв СГН, та їхніх дітей.

■ Підтримка жертв СГН у містах Миколаїв та Первомайськ, Миколаївська область

Довідка. Проект «Я починаю новий шлях» був впроваджений у рамках програми малих грантів УВКБ ООН і Данської ради у справах біженців (ДРБ). Місцева НУО «Нове тисячоліття» отримала 22 018 грн. (8 326 дол. США) на реалізацію проекту, спрямованого на полегшення адаптації жінок і сімей з дітьми до нових обставин у приймаючих громадах і на зменшення кількості випадків побутового насильства у сім'ях ВПО. Проект відповідав цілям Агентства щодо посилення здатності до відновлення шляхом зміцнення механізмів підтримки на рівні державних органів та громади. Ці механізми запобігають СГН і пом'якшують його наслідки, дозволяючи жертвам СГН і особам, яким загрожує СГН, отримувати догляд і підтримку. На практиці цей проект із підвищення рівня обізнаності щодо запобігання побутового насильства також надав переміщеним жінкам із дітьми надійні засоби для забезпечення проживання.

Стислий зміст проекту. Проведено навчання жінок і чоловіків щодо запобігання СГН. Проект надав індивідуальні консультації жінкам-ВПО, які стали жертвами СГН; забезпечив індивідуальне ведення справ, зокрема соціальний супровід, гуманітарну допомогу і допомогу в забезпеченні житла. Для зняття психологічного стресу були організовані регулярні заняття з художньої терапії та зустрічі з жінками з числа ВПО.

Вплив. У результаті проекту у заходах, проведених у рамках проекту, взяли участь 559 осіб.

■ Запобігання сексуального насильства серед неповнолітніх у Запоріжжі

Довідка. У рамках спільної програми малих грантів УВКБ ООН і ДРБ місцева НУО «Посмішка дитини» отримала 219 700 грн. (8 167 дол. США) на впровадження у Запоріжжі проекту, спрямованого на запобігання сексуального насильства серед підлітків, молоді та інших осіб шляхом підвищення рівня обізнаності.

Стислий зміст проекту. Розроблено і видано 2000 примірників методичного посібника з запобігання сексуального насильства для спеціалістів, працюючих із підлітками; проведено тренінг із методики роботи з підлітками. Проект також включав створення соціальної реклами, спрямованої на підвищення рівня обізнаності місцевого населення про сексуальне насильство. Крім того, проводилося психосоціальне консультування.

Вплив. Покращена спроможність співробітників різних організацій, працюючих із підлітками, щодо надання 246 ВПО належної допомоги з запобігання небезпеки та наслідків насильства.

■ Проект із запобігання СГН, Харків

Довідка. УВКБ ООН надало підтримку місцевій НУО «Слов'яни» у рамках програми малих грантів на впровадження проекту «Створимо світ без насильства». Головна мета проекту полягала у підвищенні рівня обізнаності та розповсюдженні інформації про гендерне насильство. Проект також був спрямований на ознайомлення спільноти ВПО, приймаючого населення і сімей військовослужбовців із гендерною проблематикою, зокрема з причинами й наслідками гендерного насильства.

Стислий зміст проекту. У рамках проекту НУО «Слов'яни» провела семінари та інформаційні заняття з гендерних питань і ненасильницького спілкування для широкого кола учасників, зокрема шкіл, груп ВПО та громадських активістів. Проводилися також інформаційні заняття для військовослужбовців. Розроблено інформаційно-просвітницькі матеріали, зокрема плакати і брошури.

Вплив. Підвищено рівень поінформованості та знань ВПО, приймаючих громад і сімей військовослужбовців про ненасильницьке спілкування і гендерну рівність у контексті прав людини.

Підтримка біженців щодо СГН

■ НУО «Віра, надія, любов», Одеса

Психолог організації щомісячно проводить семінари та групові консультації, зокрема з питань запобігання СГН та підвищення рівня обізнаності щодо СГН. Заходи орієнтовані на сімейні стосунки та попередження СГН. НУО має будинок, який слугує прихистком для вразливих жінок, де можуть перебувати жінки-біженки, яким немає

де жити. Соціальні консультанти організації забезпечують інформування жінок-біженок про безпечні способи адаптації у місцевій громаді.

У 2015 р. ця НУО провела: 12 групових консультацій, які відвідали 134 особи, зокрема 42 жінки, та 12 засідань жіночих груп, у яких узяли участь 92 жінки. Організація також провела 12 семінарів, у яких взяли участь 138 осіб, зокрема 40 жінок.

■ НУО «Рокада», Київ

Крім надання індивідуальної психологічної підтримки жертвам СГН, психологи НУО «Рокада» проводять регулярні групові консультації та тренінги для підлітків, як дівчат, так і хлопців, де у програму занять інтегровані інформаційно-просвітницькі тренінги з питань СГН. Соціальні радники організації забезпечують інформування жінок-біженок про безпечні способи адаптації у місцевій громаді.

■ НУО НЕЕКА, Закарпаття

Соціальні радники проводять регулярні заходи для осіб, підмандатних УВКБ ООН, які перебувають у центрах тимчасового розміщення в Перечині та Мукачевому. Вони працюють із дорослими, і з дітьми, інтегруючи у свою діяльність інформаційно-просвітницький компонент щодо СГН.

ГОЛОВНІ ДОСЯГНЕННЯ

- Психосоціальна підтримка і правова допомога доступні жертвам СГН у всіх регіонах України.
- Партнери с субкластера з СГН та партнери УВКБ ООН з впровадження в Україні проводять інформаційно-просвітницькі заходи щодо СГН і ведуть моніторинг.
- НУО направляють жертв СГН у відповідні установи для отримання психосоціальної, медичної, правової допомоги та допомоги з питань безпеки, переважно шляхом консультування по «гарячим лініям»; розроблені та розповсюджені серед відповідних зацікавлених сторін картки-направлення для східних регіонів України.
- Партнери с субкластера з СГН та органи системи ООН проводять заходи з розбудови спроможності державних надавачів послуг, зокрема правоохоронних, психосоціальних і юридичних служб, а також недержавних надавачів послуг.
- Проводяться заходи з адвокації, розробки політики та правової бази, спрямовані на ратифікацію Стамбульського протоколу.
- У державних регіональних центрах соціально-психологічної допомоги жертвам СГН пропонується тимчасовий притулок; проте, притулки у Харківській, Полтавській, Вінницькій та Херсонській областях не працюють. Вони не призначені спеціально для жертв СГН і вже переповнені, тому що кількість місць у них дуже обмежена (до 30 місць на область).
- У 2015 році радник із питань гендерної спроможності, який працював в УВКБ ООН, у співробітництві з УКГП, ЮНФПА та УВКБ ООН провів дводенний семінар на тему гендерної рівності в гуманітарній діяльності у Києві, Харкові, Дніпропетровську, Краматорську, Северодонецьку і Донецьку. У 2016 році у Дніпропетровському відділенні УВКБ ООН буде створено штатну посаду працівника з питань СГН.
- Міністерство соціальної політики розробило проект Національного плану дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року.
- Для координації та підвищення ефективності інформаційно-пропагандистської роботи щодо СГН у Кластері з питань захисту, очолюваному УВКБ ООН, створено субкластер з СГН на чолі з ЮНФПА. Субкластери з СГН створені у Києві, Дніпропетровську, Запоріжжі, Харкові, Северодонецьку та Маріуполі.

Контактна особа:

Ніна Сорокопуд, Радник з питань громадської інформації, sorokopu@unhcr.org, тел.: +38 044 288-9710 вн. 116

Посилання:

УВКБ ООН в Україні: <http://unhcr.org.ua/en> Twitter: www.twitter.com/UNHCRUkraine Facebook: www.facebook.com/UNHCRKyiv